

Με το σημερινό τεύχος, η Ουτοπία εισέρχεται στο 18ο έτος από την έκδοσή της. Η κυκλοφορία αυτού του τεύχους συμπίπτει με τη νέα κρίση του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος, η οποία εκδηλώθηκε κυρίως ως κρίση του χρηματιστηριακού-τραπεζικού κεφαλαίου. Αλλά η αδυναμία των αμερικανών πολιτών να πληρώσουν τις δόσεις για το σπίτι που έχουν αγοράσει, με συνέπεια τις εξώσεις, το πέταγμα στο δρόμο εκατομμυρίων οικογενειών, είναι η πιο εμφανής και τραγική όψη της κρίσης. Άλλη όψη είναι η χρεωκοπία, οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις τραπεζών. Αλλά και η σημερινή κρίση, παρά τις ιδιομορφίες της, είναι μια «στιγμή» της μόνιμης κρίσης υπερσυσσώρευσης του σημερινού παγκοσμιοποιούμενου καπιταλισμού.

Οι ιδεολόγοι του καπιταλισμού «πίστευαν» (;) ότι η «αόρατος χείρ» της αγοράς (Άνταμ Σμιθ) θα είχε ως αποτέλεσμα την αυτορρύθμιση των «αγορών», την αυτοδιόρθωση και την ισορροπία του συστήματος. Κύριο σύνθημα των τελευταίων δεκαετιών: λιγότερο κράτος. Που σημαίνει, ανεξέλεγκτη οικονομία, έρμαιο των ενδογενών αντινομιών του καπιταλισμού, διάλυση του κρατικού τομέα της οικονομίας, του κράτους πρόνοιας, μείωση των δαπανών για την υγεία και το περιβάλλον κ.λπ., κ.λπ. Η κερδοσκοπία, με την κυριαρχία του χρηματιστηριακού κεφαλαίου, είχε αναχθεί σε βασικό δημιουργό πλούτου, δηλαδή μη πλούτου.

Και η κρίση ήλθε, όχι βέβαια ως κεραυνός εν αιθρία. Η έλευσή της είχε προβλεφθεί πριν από χρόνια από τους ειδικούς. Και τι κάνουν τώρα οι ηγέτες των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών; Από το «λιγότερο κράτος» τώρα ζητούν από το κράτος να σώσει τις τράπεζες – το σύστημα συνολικά. Τη «νέα πολιτική» την όρισε με σαφήνεια ο Σαρκοζί: Τέλος του νεοφιλελευθερισμού. Να εκπολιτισθούν οι χρηματοοικονομικές αγορές εναντίον της υπερβολικής κερδοσκοπίας! Με ποιο τρόπο θα «εκπολιτισθούν», δηλαδή θα σωθούν οι τράπεζες; Με τη δημιουργία μηχανισμού ελέγχου των χρηματοπιστωτικών διαδικασιών. Με τη δημιουργία μηχανισμών διαχείρισης κρίσεων. Τώρα που οι «αγορές καίγονται» το «επάρατο κράτος» οφείλει να σβύσει τις φωτιές! Με ποιο τρόπο; Αγοράζοντας, δηλαδή κρατικοποιώντας τράπεζες. Με χρηματοδότηση χρεωκοπημένων τραπεζών για να τις σώσει. Έτσι, οι ΗΠΑ αποφάσισαν να διαθέσουν 1 τρις δολάρια για την διάσωση των τραπεζών. Η Αγγλία 37 δις δολάρια, ανάλογα και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Οι απολογητές του συστήματος αποδίδουν την κρίση, κυρίως των ΗΠΑ, στην αδυναμία των δανειοληπτών να εξοφλήσουν τα δάνεια που πήραν για να αποκτήσουν (και αυτοί!) σπίτι. Τι κάνουν οι αγαθές τράπεζες; Τους πετούν στο δρόμο. Είδαμε σε σχετικό ντοκυμαντέρ της τηλεόρασης, την τραγωδία αυτών των ανθρώπων. Και τι κάνει η κυβέρνηση των ΗΠΑ; Χρηματοδοτεί με 1 τρις τις τράπεζες! Αλλά γιατί να μη «χρηματοδοτηθούν» οι οφειλέτες για να ξεπληρώσουν τις τράπεζες; Σχετικά παρατηρεί ο Κ. Βεργόπουλος: «Εφόσον η κρίση ξεκίνησε από την αδυναμία των οφειλετών να αποπληρώσουν τα στεγαστικά δάνεια, θα ήταν προτιμότερο να επιδοτηθούν αυτοί, ώστε να

καταβάλουν τις οφειλόμενες δόσεις, να διατηρήσουν τη στέγη τους και να “διασωθούν” μέσω αυτών οι τράπεζες. Σήμερα “διασώζονται” μόνον οι πιστωτές, ενώ για τις οικογένειες των οφειλετών δεν προβλέπεται ούτε ένα δολάριο, εκτός από την εγκατάσταση σε “κατασκηνώσεις προσφύγων” (Ελευθεροτυπία, 10 Οκτωβρίου).

Αυτό το απλό πράγμα δεν το σκέφτηκαν οι επιτελείς του κ. Μπους; Απ’ αφορμή την κρίση και για την αντιμετώπισή της θα υπάρξει μια νέα, γιγαντιαία ανακατανομή του κοινωνικού πλούτου: χρεωκοπία τραπεζών και επιχειρήσεων· εξαγορές τραπεζών και επιχειρήσεων· συγχωνεύσεις· μαζικές απολύσεις· συρρίκνωση του παραγωγικού τομέα. Ο νόμος της «φυσικής επιλογής», δηλαδή ο νόμος του ανελέητου ανταγωνισμού, θα δώσει μια προσωρινή λύση, η οποία θα προετοιμάζει «νομοτελειακά» την επόμενη κρίση.

Και εμείς; Πιστές στο νεοφιλελεύθερο δόγμα, οι κυβερνήσεις των τελευταίων ετών επιδόθηκαν με μανία νεοφώτιστων, να μην αφήσουν τίποτα όρθιο από τον κρατικό τομέα της οικονομίας: ΟΤΕ, ΔΕΗ, Ολυμπιακή, Ταχυδρομεία, Λιμάνια, Αεροδρόμια, επιχειρήσεις υγιείς και κερδοφόρες, παραδίδονται σε εξευτελιστικές τιμές στο ελληνικό και στο ξένο κεφάλαιο. Και οι τράπεζες; Θα χρηματοδοτηθούν και αυτές και ας έχουν εκτιναχθεί κατά τα τελευταία έτη τα κέρδη του πρωτοφανή ποσοστά. Και όμως, αν η κυβέρνηση ήθελε να παρέμβει υπέρ των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων, θα μπορούσε να εξαγοράσει την πλειοψηφία των μετοχών της Εθνικής, της Αγροτικής, του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και να ασκήσει ένα ρυθμιστικό ρόλο στην οικονομία. Αλλά η κυβέρνησή «μας» δεν έχει διάθεση να αποκλίνει από τη γενική στρατηγική του καπιταλισμού, έστω και αν άλλοι, ομογάλακτοι, επικαλούνται, προσωρινά την σωτήρια κρατική παρέμβαση. Λεφτά δεν υπάρχουν! Πού βρέθηκαν, λοιπόν, τα 28 δις για τις τράπεζες;

Το σημερινό τεύχος της Ουτοπίας είναι αφιερωμένο στα ανθρώπινα δικαιώματα, στη συρρίκνωση και στην κατάργησή τους στις σημερινές κοινωνίες του παγκοσμιοποιούμενου, επιθετικού καπιταλισμού. Γιατί, λοιπόν, η αναφορά στην οικονομία; Επειδή οικονομία και πολιτική, ως γνωστόν, είναι αλληλένδετες. Η κρίση του «πολεμικού καπιταλισμού» συνεπάγεται την κρίση των παραδοσιακών κανόνων κοινωνικής συμβίωσης. Την έκπτωση της αστικής δημοκρατίας, την κρίση των ελευθεριών, του αστικού και του διεθνούς δικαίου, την απορρύθμιση και την αποδόμηση του εργατικού δικαίου, την περιστολή των συλλογικών, μαζικών εκδηλώσεων, την ιδιωτικοποίηση της ανώτατης παιδείας και τη μετατροπή της σε χρησιμοθηρική κατάρτηση. Το σημερινό τεύχος αφιερώνεται σ’ αυτά τα προβλήματα. Στο αφιέρωμα θεωρήσαμε, επίσης, χρήσιμο να σχολιάσουμε τις απόψεις του Μαρξ για το αστικό κράτος, καθώς και την ιδιόμορφη θεωρία του Hermann Broch. Τέλος, οι πολεμικές επιχειρήσεις και επεμβάσεις στην Υπερκαυκασία, δεν είναι προφανώς άσχετες με το θέμα των ανθρωπίνων δικαιώματων.

Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται επίσης δύο άρθρα απ’ αφορμή το πείραμα του CERN που δημιούργησε τόσο θόρυβο και αναζωογόνησε μυστικιστικούς μύθους, καθώς και σχόλια για τρέχοντα επιτόπια προβλήματα. Και όπως πάντα, το Χρονικό του Βιβλίου.

Η σημερινή Ουτοπία εικονογραφείται με έργα του γλύπτη Γιώργου Ζογγολόπουλου (1904-2004), επιλεγμένα από τη ζωγράφο Μαρία Κοκκίνου. Η Ουτοπία ευχαριστεί το Ίδρυμα Ζογγολόπουλου και ιδιαίτερα τον Διευθυντή του κ. Άγγελο Μωρέτη για την ευγενική προσφορά των φωτογραφιών των έργων του Ζογγολόπουλου.